

STUDIE SEKTORU NESTÁTNÍCH
NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ
V PARDUBICKÉM KRAJI
(SVAZEK II)

Zpracovaná v rámci projektu SROP 3.3 Posílení kapacity místních a regionálních orgánů při plánování a realizaci programů v podmínkách Pardubického kraje

Kapitola 10 - Vzdělávání

Listopad 2006

ZPRACOVATEL STUDIE

Název	První regionální rozvojová a.s.
Ulice	Pernštýnská 14
Obec	Pardubice
PSČ	530 02
IČ	26002531
Internetová adresa	http://www.prr.cz
Kontaktní osoba	Ing. Jiří Krátký
Telefon	+420 464 629 100
E-mail	info@prr.cz

Oborové studie zpracoval tým konzultantů společnosti První regionální rozvojová a. s. pod vedením ing. Karla Borovičky. Podíleli se ing. Aleš Berka, ing. Jiří Krátký, ing. Michal Holý a ing. Monika Stiborková.

Datum zpracování: listopad 2006

Za pomoc se zpracováním a profesionální přístup děkujeme těmto lidem:

- Mgr. Miluše Horská (Základní škola a Praktická škola SVÍTÁNÍ, o. p. s.) (oponent)
- Jan Vojvodík (SKP-CENTRUM o.s.) (konzultant)

OBSAH

10 VZDĚLÁVÁNÍ _____	8
10.1 Úvod _____	8
10.2 Popis cílových skupin a jejich potřeb _____	8
10.2.1 <i>Vybrané skupiny osob dlouhodobě nezaměstnaných či dlouhodobou nezaměstnaností ohrožených</i> _____	8
10.3 NNO jako cílová skupina _____	19
10.3.1 <i>Formy vzdělávání</i> _____	19
10.3.2 <i>Vzdělávací kurzy</i> _____	20
10.4 Mapa sítě služeb NNO _____	21
10.4.1 <i>Bílá místa v síti služeb</i> _____	22
10.4.2 <i>Vybrané charakteristiky NNO v oblasti vzdělávání a výzkumu a sociálních služeb</i> _____	22
10.5 Použité pojmy _____	24
10.6 Použité zdroje _____	25
Příloha 10 - Zájem NNO o školení _____	26

SEZNAM TABULEK

Tab. 10-1: Potenciální velikost cílové skupiny.....	11
Tab. 10-2: Počet uchazečů o zaměstnání podle délky evidence na úřadu práce k 1.7.2006	12
Tab. 10-3: Věková struktura nezaměstnaných lidí se ZP v Pardubickém kraji k 30. 9. 2006	13
Tab. 10-4: Struktura nezaměstnaných lidí se ZP podle nejvyššího dosaženého vzdělání v Pardubickém kraji k 2. 10. 2006	13
Tab. 10-5: Vzdělanostní struktura uchazečů o zaměstnání v jednotlivých okresech Pardubického kraje k 30.6.2006.....	13
Tab. 10-6: Věková struktura uchazečů o zaměstnání v jednotlivých okresech Pardubického kraje k 30.6.2006.....	14
Tab. 10-7: Potřeby jednotlivých podskupin osob v primární cílové skupině.....	16
Tab. 10-8: NNO a jejich služby v oblasti vzdělávání v Pardubickém kraji	17
Tab. 10-9: Jaké formy vzdělávání vyhovují NNO	19
Tab. 10-10: Zájem NNO o školení	21
Tab. 10-11: Vybrané charakteristiky NNO v oblasti vzdělávání a sociálních služeb v Pardubickém kraji.....	23

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 10-1: Mapa sítě služeb NNO v oblasti vzdělávání v Pardubickém kraji.....	22
---	----

SEZNAM GRAFŮ

Graf 10-1: Formy vzdělávání	20
-----------------------------------	----

10 VZDĚLÁVÁNÍ

10.1 Úvod

Tato kapitola představuje průřezovou část studie, shrnující poznatky o cílových skupinách a jejich potřebách z ostatních kapitol v této studii a zabývající se specifickými potřebami těchto cílových skupin ve vztahu ke vzdělávání a uplatnění na trhu práce.

Jejím cílem je popsat vzdělávací aktivity NNO a charakterizovat jejich hlavní cílové skupiny v této oblasti. Nezaměřuje se tedy jen na NNO s akreditovanými vzdělávacími programy, ale i na další NNO, jejichž aktivity ve vztahu k jejich cílovým skupinám mají vzdělávací charakter s účelem zvýšení možností uplatnění na trhu práce (tzn. různé kurzy, motivační aktivity, pracovní nácviky a další specifické činnosti).

Tato kapitola se tedy snaží spíše poskytnout náměty na vzdělávání, než seznamovat s konkrétními obsahy vzdělávacích aktivit NNO. Částečně také vychází z již realizovaných (úspěšných) projektů a také z projektových záměrů NNO.

10.2 Popis cílových skupin a jejich potřeb

S ohledem na zaměření podpory ze strukturálních fondů Evropské unie v oblasti vzdělávání, je tato kapitola zaměřena pouze na osoby a subjekty se vzdělávacími potřebami vztahujícími se k uplatnění na trhu práce. Na základě těchto parametrů byla identifikována primární cílová skupina **vybrané skupiny osob dlouhodobě nezaměstnaných či dlouhodobou nezaměstnaností ohrožených**. Další primární cílovou skupinou popsanou v této kapitole jsou NNO jako cílová skupina. V této kapitole není popsána žádná sekundární cílová skupina.

10.2.1 Vybrané skupiny osob dlouhodobě nezaměstnaných či dlouhodobou nezaměstnaností ohrožených

10.2.1.1 Vymezení cílové skupiny

Tuto cílovou skupinu tvoří vybrané skupiny dlouhodobě nezaměstnaných osob a osob ohrožených dlouhodobou nezaměstnaností¹. Tzn. zpravidla po absolvování povinné školní docházky.

Do takto vymezeného okruhu patří zejména následující skupiny osob:

- osoby se specifickým postižením:
 - osoby se zdravotním postižením;
 - osoby s duševním onemocněním;
 - osoby s mentálním postižením;

¹ Dlouhodobou nezaměstnaností se v této analýze rozumí, v souladu s výkladem tohoto termínu úřady práce, doba nezaměstnanosti delší než 12 měsíců.

- osoby tzv. společensky nepřizpůsobené:
 - osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody;
 - osoby, proti nimž je vedeno trestní řízení (popř. odložení výkonu trestu);
 - osoby žijící nedůstojným způsobem života;
 - osoby propuštěné ze školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy po dosažení zletilosti;
- příslušníci národnostních menšin;
- osoby na mateřské a rodičovské dovolené;
- jiné dlouhodobě nezaměstnané osoby nebo nezaměstnaností ohrožené².

Podrobná charakteristika většiny z těchto jednotlivých podskupin je obsažena v dalších částech této studie³.

Skupina osob se specifickým postižením zahrnuje osoby se zdravotním nebo mentálním postižením a osoby s duševním onemocněním zpravidla ve věku od 16 let. Mezi osoby se zdravotním postižením patří lidé s tělesným postižením, lidé se zrakovým postižením, a lidé se sluchovým postižením. U osob s mentálním postižením se zpravidla rozlišují se čtyři úrovně mentální retardace - lehká mentální retardace, střední mentální retardace, těžká mentální retardace a hluboká mentální retardace. U osob s duševním onemocněním může často docházet ke stavům, kdy v důsledku nemoci nejsou schopny rozpoznávat dopady svého jednání, nejsou schopny toto jednání bezprostředně korigovat a mnohdy jim schází náhled na chorobnost svého stavu. Zpravidla také v jeho důsledku dochází k výraznému narušení psychických, sociálních a pracovních schopností. Stupně postižení příslušníků této podskupiny jsou rozdílné. Tato kapitola se zabývá těmi osobami ze skupiny osob se specifickým postižením, jejichž míra postižení umožňuje alespoň částečné zapojení se na trhu práce.

V případě osob tzv. společensky nepřizpůsobených jde o neobyčejně rozsáhlou a heterogenní skupinu většinou ve věku od 18 let. Z dosavadních komplexních studií zabývajících se problematikou sociálně vyloučených jednotlivců a skupin v českém prostředí, jakož i v případě výročních zpráv a expertních studií o problematice bezdomovectví však vyplývá, že skupiny osob jednotně označované jako osoby společensky nepřizpůsobené se vyznačují společnými charakteristikami. Ve všech případech (snad s výjimkou některých osob, proti kterým je vedeno trestní řízení) jde přitom o kumulované sociální problémy, které se nachází ve třech obecných oblastech :

- chybějící či narušené rodinné vazby;
- chybějící či narušené vazby na trh práce;
- chybějící či narušené bytové zázemí.

Uvedené okolnosti vedou k tomu, že až na výjimky lze ve většině případů zjednodušeně hovořit o osobách, které jsou zcela bez domova (bezdomovci) anebo kteří jsou bezdomovectvím ohroženi.⁴

² viz bližší popis této podskupiny v následujícím textu.

Další podskupina této primární cílové skupiny je tvořena **příslušníky národnostních menšin** nejčastěji ve věku od 18 let. V Pardubickém kraji se jedná zejména o romskou národnostní menšinu, neboť s příslušníky jiné národnosti NNO v kraji nepracují.

Osoby na mateřské a rodičovské dovolené jsou v současné době z převážné většiny tvořeny ženami. V důsledku dlouhodobé péče o dítě u nich dochází ke ztrátě kontaktu s pracovním prostředím, ztrátě pracovních návyků a nedostává se jim informací o aktuálních požadavcích zaměstnavatelů. Osobami na mateřské dovolené mohou být pouze ženy, zatímco osobou na rodičovské dovolené může být i muž.⁵ Z hlediska věku se jedná převážně o osoby ve věku 20 - 40 let.

Poslední podskupina je tvořena **jinými osobami**, které nelze zařadit do výše popsaných kategorií, avšak které se také potýkají s problémem dlouhodobé nezaměstnanosti. Jedná o skupiny osob ve věku od 18 do 26 let a nad 50 let. V rámci výzkumu z února 2006⁶ byly zjištěny následující problémové oblasti, se kterými se potýká tato podskupina:

- nízké vzdělání a nízká úroveň kvalifikace neumožňující ani účast na kurzech pořádaných úřadem práce;
- nesprávné nebo žádné pracovní návyky;
- vymizelá nebo omezená schopnost sociální komunikace;
- nízká motivace ke změně své situace;
- neochota pracovat nebo práci hledat.

V dalších částech této kapitoly je pro zjednodušení v některých případech pro vybrané skupiny osob dlouhodobě nezaměstnaných či dlouhodobou nezaměstnaností ohrožených zástupně užíván kratší výraz vybrané skupiny osob.

10.2.1.2 Velikost cílové skupiny

U takto strukturované cílové skupiny lze její velikost vyjádřit jen obtížně. Celkový počet osob z cílové skupiny, se kterými NNO v kraji pracují, nelze uvést vzhledem k neexistující centrální evidenci aktivit těchto NNO. Kvantifikaci této cílové skupiny lze provést pouze z části na základě vyjádření potenciální velikosti pro jednotlivé podskupiny (viz Tab. 10-1).

³ osoby se specifickým postižením (kap. 3 a kap. 6); příslušníci národnostních menšin (kap. 2); osoby tzv. společensky nepřízpůsobené (kap. 4)

⁴ Zdroj: Horák, P. *Expertíza pro cílovou skupinu „Osoby společensky nepřízpůsobené“* Podkladový materiál pro proces komunitního plánování sociálních služeb ve městě Brně. Brno: 2006.

⁵ Pojmy mateřská a rodičovská dovolená jsou vysvětleny ve slovníčku pojmů (kap. 10.5).

⁶ Zdroj: První regionální rozvojová a. s. - Kvalitativní a kvantitativní výzkum provedený v únoru 2006. Z hlediska rozsahu se jednalo o lokální výzkum provedený v Pardubicích. Kvalitativní průzkum proběhl formou dotazníkového šetření mezi zástupci (vedoucími a terénními pracovníky) poskytovatelů sociálních služeb cílové skupině. K doplnění údajů byly provedeny rovněž řízené pohovory. Dotazník obsahoval otevřené otázky týkající se charakteru, zaměstnatelnosti a potřeb cílové skupiny, s níž respondenti pracují. Celkem bylo vyhodnoceno 19 dotazníků.

V rámci kvantitativního výzkumu byly prostřednictvím dotazníků osloveni osoby patřící do cílových skupin - současní uživatelé poskytovaných služeb. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 98 uživatelů (52 mužů a 46 žen) a jeho cílem bylo získat bližší informace o charakteru cílové skupiny.

Tab. 10-1: Potenciální velikost cílové skupiny

Podskupiny cílové skupiny	Velikost podskupiny (odhad)	Poznámky
Osoby se specifickým postižením	66 916	Údaj představuje součet počtu osob s jednotlivými druhy specifického postižení.
Z toho: osoby se zdravotním postižením	22 333	Údaj zahrnuje osoby s tělesným, zrakovým a sluchovým postižením a byl stanoven na základě přepočtu % hodnot na populaci Pardubického kraje.
osoby s duševním onemocněním	30 000	Údaj nezahrnuje ty kategorie onemocnění, které téměř neovlivňují schopnost pracovního uplatnění.
osoby s mentálním postižením	13 854	Údaj byl stanoven na základě přepočtu % hodnot na populaci Pardubického kraje. Nezahrnuje kategorie nemocných s těžkou a hlubokou mentální retardací.
Osoby tzv. společensky nepřizpůsobené	250 - 400	Údaj se vztahuje k počtu osob bez domova, tvořících významnou část této podskupiny
Příslušníci národnostních menšin	1000 - 1500	Údaj se vztahuje k příslušníkům romské národnostní menšiny.
Osoby na rodičovské nebo mateřské dovolené	15 000 - 20 000	Údaj nelze přesně stanovit z důvodu možnosti částečného překrytí osob na mateřské dovolené a osob na rodičovské dovolené
Z toho: na mateřské dovolené	4 906	Počet byl stanoven na základě údajů ČSÚ o počtech dětí do 1 roku (může se tudíž částečně překrývat s kategorií osob na rodičovské dovolené)
na rodičovské dovolené	15 210	Údaj byl získán z evidence Ministerstva práce a sociálních věcí a vychází z dat za říjen 2006.
Jiní dlouhodobě nezaměstnaní	Nelze zjistit	Údaj nelze stanovit, neboť úřady práce nepoužívají k členění dlouhodobě nezaměstnaných strukturu, která je použita v této kapitole.

Zdroj: První regionální rozvojová a. s. na základě údajů z ostatních částí studie

Podrobnou kvantifikaci podskupin lze nalézt v ostatních částech studie. Z tohoto důvodu je na tomto místě uveden pouze základní přehled (Tab. 10-1). Údaje v tabulce jsou většinou orientačními údaji, metody jejich zjištění lze nalézt v příslušných částech studie. U osob na rodičovské dovolené byla velikost zjištěna na základě evidence ČSÚ a Ministerstva práce a sociálních věcí ČR.

Rámcovou představu o velikosti podskupiny **jiní dlouhodobě nezaměstnaní** si lze také utvořit na základě údajů úřadů práce o počtech nezaměstnaných podle délky evidence (Tab. 10-2).

Tab. 10-2: Počet uchazečů o zaměstnání podle délky evidence na úřadu práce k 1.7.2006

Okresy	Délka evidence uchazeče o zaměstnání					
	do 3 měs.	3 - 6 měs.	6 - 9 měs.	9 - 12 měs.	12 - 24 měs.	nad 24 měs.
Pardubice	1 532	924	418	367	660	911
Chrudim	1 016	648	369	322	514	780
Svitavy	982	752	437	428	807	1 730
Ústí nad Orlicí	1 305	898	476	399	763	1 231
Pardubický kraj celkem	4 835	3 222	1 700	1 516	2 744	4 652

Zdroj: První regionální rozvojová a. s. na základě údajů úřadů práce v Pardubickém kraji

Z tabulky je patrné, že dlouhodobě nezaměstnaných (kategorie 12 - 24 měsíců a nad 24 měsíců) je v Pardubickém kraji v současnosti asi 7400. Je nutné si však uvědomit, že tento údaj zahrnuje pouze dlouhodobě nezaměstnané evidované na úřadech práce a navíc jsou v něm zčásti zahrnuti také zbývající podskupiny.

10.2.1.3 Struktura cílové skupiny

Popis struktury cílové skupiny je značně obtížný vzhledem k rozdílným charakteristikám jednotlivých podskupin zahrnutých do této cílové skupiny.

Popis struktury těchto podskupin podle rozličných kritérií je uveden v ostatních částech této studie. V případě osob na mateřské či rodičovské dovolené nejsou relevantní informace využitelné pro popis struktury této podskupiny k dispozici.

Charakteristika těch podskupin cílové skupiny, u kterých lze popsat jejich strukturu z hlediska vztahu k zaměstnanosti, je uvedena dále (osoby se zdravotním postižením a ostatní dlouhodobě nezaměstnaní (Tab. 10-3 a Tab. 10-4).

Tab. 10-3: Věková struktura nezaměstnaných lidí se ZP v Pardubickém kraji k 30. 9. 2006

Věk	Celkem	Muži	Ženy
Do 18 let	1	1	0
15-25 let	83	42	41
25-50 let	1533	925	608
Nad 50 let	2135	1093	1042

Zdroj: Úřad práce Pardubice

Tab. 10-4: Struktura nezaměstnaných lidí se ZP podle nejvyššího dosaženého vzdělání v Pardubickém kraji k 2. 10. 2006

Dosažené vzdělání	Celkem	Muži	Ženy
Základní a bez vzdělání	1186	741	445
Střední bez maturity	2056	993	1063
Střední s maturitou	471	310	161
Vysokoškolské	39	16	23

Zdroj: Úřad práce Pardubice

Pro popis struktury jiných dlouhodobě nezaměstnaných osob lze (s ohledem na výše uvedené⁷) také využít vzdělanostní a věkovou strukturu uchazečů o zaměstnání, tak jak ji evidují jednotlivé úřady práce (Tab. 10-5 a Tab. 10-6)⁸. Z hlediska zaměření této kapitoly je také významná struktura cílové skupiny podle délky evidence na úřadech práce. Tyto údaje jsou uvedeny v předchozí části kapitoly v Tab. 10-2.

Tab. 10-5: Vzdělanostní struktura uchazečů o zaměstnání v jednotlivých okresech Pardubického kraje k 30.6.2006

Pardubický kraj	okres				Celkem	%
	Pardubice	Chrudim	Svitavy	Ústí n/Orlicí		
uchazeči o zaměstnání celkem	4812	3649	5136	5072	18669	100%
bez vzdělání	10	78	1	15	104	1%
základní vzdělání	1 310	902	1 446	1563	5 221	28%
střední odborné	2 112	1 788	2 471	2194	8 565	46%

Zdroj: První regionální rozvojová a. s. na základě úřadů práce v Pardubickém kraji

V současnosti je v kraji největší podíl uchazečů se středním odborným vzděláním (s výučním listem) a druhou nejčetnější skupinu tvoří uchazeči se základním vzděláním. Toto rozdělení vzdělanostní struktury uchazečů je obdobné ve všech okresech kraje.

⁷ viz kap. 10.2.1.2

⁸ Je třeba zmínit, že údaje v těchto tabulkách zahrnují uchazeče se všemi délkami evidence na úřadech práce, tedy nejen dlouhodobě nezaměstnané. Věková a vzdělanostní struktura pouze u osob dlouhodobě nezaměstnaných není k dispozici.

Tab. 10-6: Věková struktura uchazečů o zaměstnání v jednotlivých okresech Pardubického kraje k 30.6.2006

Pardubický kraj	okres					Celkem	%
	Pardubice	Chrudim	Svitavy	Ústí n/Orlicí			
uchazeči o zaměstnání celkem	4812	3649	5136	5072	18669	100%	
do 19 let	180	125	188	208	701	4%	
20 - 24 let	566	503	643	615	2 327	12%	
25 - 29 let	564	458	581	569	2 172	12%	

Zdroj: První regionální rozvojová a. s. na základě úřadů práce v Pardubickém kraji

Z výsledků lokálního výzkumu z února 2006, který byl zaměřen na osoby postižené nebo ohrožené dlouhodobou nezaměstnaností⁹, lze popsat strukturu podskupiny jiných dlouhodobě nezaměstnaných osob následovně. Věková struktura této podskupiny je značně diverzifikovaná a zahrnuje všechny věkové kategorie osob včetně kategorií mladých lidí do 26 let (25,5 %) a osob nad 50 let věku (20,5 %). Z pohledu dosaženého stupně vzdělání pak byla zjištěna následující struktura podskupiny:

- žádné či nedokončené vzdělání - 4,1 %;
- základní vzdělání - 64,3 %;
- střední odborné - 22,4 %;
- střední odborné s maturitou - 9,2 %.

U délky nezaměstnanosti příslušníků cílové skupiny jednoznačně dominuje dlouhodobá nezaměstnanost, kdy celých 73,7 % respondentů je bez práce více než jeden rok a přesně 50 % déle než 2 roky.

10.2.1.4 Potřeby cílové skupiny

Potřeby cílové skupiny v oblasti vzdělávání se odvíjí od jednotlivých specifik jednotlivých podskupin uvedených v části zaměřené na vymezení cílové skupiny.¹⁰ Potřeby dále reflektují nejpalčivější problémové oblasti cílové skupiny. Základními potřebami této cílové skupiny jsou:

1. potřeba motivace;
2. potřeba získat obecný přehled o trhu práce;
3. potřeba specifického přístupu ke vzdělávání a specifických forem vzdělávání;
4. potřeba specifického vzdělávání ke konkrétnímu pracovnímu uplatnění;
5. potřeba asistence po nástupu do zaměstnání;
6. potřeba pomoci při získávání zaměstnání.

⁹ Zdroj: První regionální rozvojová a. s. - Kvalitativní a kvantitativní výzkum provedený v únoru 2006.

¹⁰ viz kap. 10.2.1.1

Uvedené potřeby lze dále podrobněji rozvést do jednotlivých dílčích potřeb následovně:

1. potřeba motivace:
 - o nalezení důvodu pro snahu vzdělávat se (lepší kvalifikace, splnění osobních přání apod.)
 - o získání jistoty o získání konkrétního pracovního uplatnění po absolvování vzdělávacího programu;
 - o vyvolání rozhodnutí vedoucích k aktivitě v oblasti vzdělávání (rozhodnutí ke vzdělávání často vznikají na základě získání informací o negativních dopadech pasivity a o výhodách absolvování vzdělávacích aktivit);
 - o potřeba posílení sebejistoty a sebedůvěry.
2. potřeba získat obecný přehled o trhu práce:
 - o potřeba diagnostiky vlastních schopností a možností uplatnění na trhu práce;
 - o obecně získání informací z pracovní oblasti;
 - o potřeba pomoci s orientací na trhu práce
3. potřeba specifického přístupu ke vzdělávání a specifických forem vzdělávání:
 - o pokračovat v dalším vzdělávání po absolvování povinné školní docházky;
 - o potřeba existence služeb navazujících na základní školní docházku orientované na zvládání praktických každodenních dovedností;
 - o zvýšit šance pro uplatnění na trhu práce, příp. v chráněných dílnách;
 - o potřeba existence individuálních vzdělávacích plánů;
 - o přizpůsobené výukové prostředí;
 - o potřeba asistence při vzdělávání;
4. potřeba specifického vzdělávání ke konkrétnímu pracovnímu uplatnění:
 - o rekvalifikace;
 - o potřeba pomoci s přípravou na přechod do konkrétního zaměstnání;
 - o získání a zvýšení počítačové gramotnosti;
 - o potřeba existence aktivit stojících n a pomezí mezi vzděláváním a prací, zaměřených na vybrané pracovní uplatnění (jeho nácvik);
5. potřeba asistence po nástupu do zaměstnání:
 - o práce s asistencí;
 - o potřeba pomoci s osvojením základních pracovních návyků apod.
6. potřeba pomoci při získávání zaměstnání:
 - o potřeba pomoci se sjednáním práce;
 - o asistence při jednání s úřady práce apod.;
 - o podpora alternativních forem zaměstnávání a pracovní asistence;
 - o potřeba získání práce s ohledem na možnosti a schopnosti dané osoby;
 - o zmírnění dopadů diskriminace;
 - o potřeba pomoci s nácvikem samostatnosti a odpovědnosti v zaměstnání;
 - o potřeba pomoci se zvládnutím komunikace na pracovišti;
 - o přizpůsobení podmínek v zaměstnání možnostem lidí s postižením;
 - o pochopení administrativních dokumentů;
 - o zvyšování informovanosti o možnostech lidí s postižením mezi zaměstnavateli.

Přiřazení potřeb jednotlivým podskupinám a míru jejich intenzity u těchto podskupin uvádí Tab. 10-7.

Tab. 10-7: Potřeby jednotlivých podskupin osob v primární cílové skupině

Potřeby \ Podskupiny	Osoby se specifickým postižením	Osoby tzv. společensky nepřízpůsobené	Příslušníci národnostních menšin	Osoby na mateřské a rodičovské dovolené	Ostatní dlouhodobě nezaměstnaní
1) Motivace	I	III	III	I	III
2) Přehled o trhu práce	I	I	I	I	I
3) Specifický přístup ke vzdělávání a specifické formy vzdělávání	I	I	I		
4) Specifické vzdělávání pro konkrétní pracovní uplatnění	I	II			II
5) Asistence po nástupu do zaměstnání	I	I			
6) Pomoc při získávání zaměstnání	I	I	I	I	I
Pozn.: I označuje výskyt potřeby počet I dále označuje intenzitu této potřeby u dané části cílové skupiny (III označuje potřebu s nejvyšší intenzitou)					

Zdroj: První regionální rozvojová a. s.

U některých z výše uvedených potřeb lze pro doplnění představy o aktuální situaci v této oblasti doplnit údaje u podskupiny jiných dlouhodobě nezaměstnaných osob. Tyto údaje byly získány na základě výzkumu z února 2006. Respondenti vybírali z předloženého seznamu aktivit ty, jež by jim dle jejich názoru nejlépe pomohly s nalezením vhodného pracovního uplatnění a o něž by v případě realizace projektu měli zájem. Respondenti projevíli zájem o aktivity v následujících oblastech a v uvedeném relativním počtu:

- Individuální poradenství, doprovod při řešení problémů - 49 %;
- Rekvalifikace - 31,6 %;
- Zprostředkování informací o volných pracovních místech - 30,6 %;
- Další vzdělávání - 20,4 %;
- Pomoc s výběrem budoucího zaměstnání (bilanční diagnostika, poradenství) - 17,3 %.¹¹

V rámci uvedeného výzkumu byly v jeho kvalitativní části také identifikovány potřeby této podskupiny z pohledu poskytovatelů.

Ve vztahu k uplatnění na trhu práce to jsou následující potřeby:

¹¹ Zdroj: První regionální rozvojová a. s. - Kvalitativní a kvantitativní výzkum provedený v únoru 2006.

- motivační a jiné rekvalifikační kurzy zohledňující specifické požadavky na práci s cílovou skupinou;
- vzdělávání;
- poradenství, osobní kontakt, řízené pohovory;
- rozšíření činnosti terénních pracovníků - následný kontakt s uživatelem, doprovod během integračních a vzdělávacích aktivit;
- kurzy zaměřené na komunikaci, získávání základních pracovních návyků.

10.2.1.5 Služby zaměřené na cílovou skupinu

Služby NNO v oblasti vzdělání lze obecně charakterizovat jako **vzdělávací programy a programy přípravy na zaměstnání**. Tyto programy mohou mít celou řadu podob - jsou to zejména následující:

- přechodné zaměstnání;
- podporované zaměstnávání;
- tranzitní program;
- specifické formy vzdělávání.

Podrobný popis uvedených služeb a způsob práce s jejich uživateli je popsán v další části této kapitoly.¹² Základními předpoklady pro úspěšné poskytování těchto služeb jejich uživatelům jsou:

- individuální „diagnostika“ jednotlivých uživatelů;
- nácvik dodržování pravidel a režimu služeb jejich uživateli;
- vybudování a posílení motivace uživatelů účastnit se těchto služeb.

Přehled o nestátních neziskových organizacích v oblasti vzdělávání a jimi poskytovaných službách v Pardubickém kraji poskytuje následující tabulka.

Tab. 10-8: NNO a jejich služby v oblasti vzdělávání v Pardubickém kraji

NNO \ Služby	Přechodné zaměstnání	Podporované zaměstnávání	Tranzitní program	Specifické formy vzdělávání
o.s. Péče o duševní zdraví, Pardubice		I	I	
Základní škola a Praktická škola Svítání, o.p.s, Pardubice			I	I
Česká abilympijská asociace o.s., Pardubice		I		
SKP-CENTRUM, Pardubice			I	I
Klub hurá kamarád o.s., Pardubice	I			
Farní charita, Polička			I	

Pozn.: I označuje služby, které daná NNO poskytuje.

Zdroj: První regionální rozvojová a. s. na základě údajů poskytovatelů služeb z řad NNO.

¹² viz kap. 10.2.1.6

10.2.1.6 Způsob práce s cílovou skupinou

Přechodné zaměstnání je určeno zejména lidem, kteří nemohou najít práci, jsou závislí na dávkách sociální péče, klientům dětských domovů a výchovných ústavů, kteří trpí nedostatkem základních sociálních dovedností a pracovních návyků. Přechodné zaměstnání spočívá především v následujících aktivitách¹³:

- trénink pracovních návyků v dílně s manuálními pracemi;
- klienti se učí zodpovědnosti za vykonanou práci, komunikaci s nadřízeným a pracovním kolektivem, dodržování řádu na dílně apod.;
- trénink komunikačních dovedností v přímém kontaktu se zákazníkem v dílnách typu prodejna;
- individuální a skupinové práce s klienty;
- příprava na vstupní pohovor, sepsání životopisu, práce s inzercí apod.

Podporované zaměstnávání je založeno na aktivním vyhledávání zájemců z cílové skupiny (zejména osoby se zdravotním, či mentálním postižením nebo osoby s duševním onemocněním), vyjednávání jejich zakázky, šetření jejich pracovních možností, schopností a preferencí. Představuje jednání s úřady práce, s OSSZ a zaměstnavateli na trhu práce v kraji o vytváření podporovaných míst a o přijetí konkrétního zájemce. Aktivity prováděné v rámci této služby lze rozdělit do několika základních skupin na poradenství a poskytování informací (o situaci a možnostech na trhu práce, volných pracovních místech, o pracovně právních vztazích, o finančním zajištění v době nezaměstnanosti, o možnostech vytváření nových pracovních míst apod.), osobní asistenci (fyzický doprovod při jednání na úřadech, při vyhledávání vhodných pracovních míst, při vyjednávání se zaměstnavateli apod.), asistenci na pracovišti (pracovní konzultant v případě potřeby klienta osobně doprovází a zaučuje v běžném zaměstnání za běžných podmínek) a na přípravu na zaměstnání (nejčastěji formou tréninkového kurzu ve skupině zaměřeného na přípravu na výběrové řízení/vstupní pohovor, práci s inzercí, sestavení profesionálního životopisu a praktická cvičení pro zlepšení komunikačních dovedností).¹⁴

Tranzitní programy jsou kombinací sociální služby a vzdělávání vedoucího k uplatnění na trhu práce. Představují most mezi vzděláváním a trhem práce. Bývají určeny pro klienty (nejčastěji pro osoby se specifickým postižením), kteří mají potenciál uplatnit se na trhu práce, avšak zatím nemají odpovídající pracovní návyky a dovednosti. V rámci programů se klienti učí zvládat různé pracovní nástroje, učí se pracovním návykům, bezpečnosti na pracovišti apod. Rozvíjí tak své pracovní schopnosti a dovednosti. Důležitým aspektem práce je individualizace služby potřebám, schopnostem a dovednostem daného klienta a dlouhodobá a systematická práce na jeho zlepšování. Do takto vymezených služeb lze také zařadit různé kurzy zaměřené např. na zvládnutí práce s PC apod. Některé tyto kurzy mohou být také akreditovány jako rekvalifikační kurzy.

¹³ Zdroj: o.s. Klub hurá kamarád, Pardubice (www.khk.cz)

¹⁴ Zdroj: Péče o duševní zdraví - region Pardubice o.s. (www.pdz.cz)

Specifické formy vzdělávání jsou založeny na individualizovaných učebních plánech uživatelů služeb, výuka probíhá v malých skupinách, doba výuky je přizpůsobena schopnostem a dovednostem jednotlivých žáků. Vyučování je provázáno s dalšími službami - volnočasové aktivity, rehabilitace, ergoterapie, fyzioterapie apod. Důležitými znaky pro vymezení tohoto druhu služeb NNO je to, že se zpravidla jedná o dlouhodobé vzdělávací programy a jsou založeny spíše na předávání teoretických poznatků, čímž se odlišují od tranzitních programů.

10.3 NNO jako cílová skupina

Zvláštní cílovou skupinu NNO tvoří samotné nestátní neziskové organizace. To platí zejména v oblasti vzdělávání. NNO, které se chtějí považovat za profesionální, potřebují kompetentní vedení a zaměstnance. V České republice působí několik významných specializovaných vzdělávacích institucí, které se na NNO a jejich potřeby zaměřují. V rámci dotazníkového šetření byly zjišťovány konkrétní vzdělávací potřeby NNO. Byly zkoumány konkrétní školení a také preferovaná forma vzdělávání. Svazek I této studie obsahuje počty pracovníků v NNO a popisuje finanční možnosti NNO pro školení.

10.3.1 Formy vzdělávání

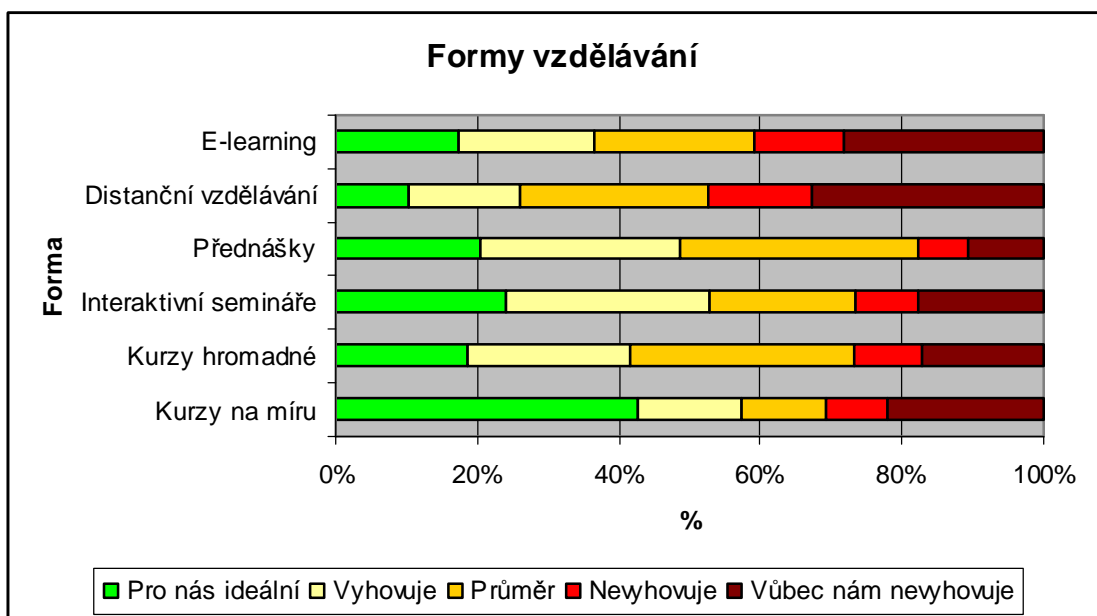
V dotazníku byly vždy srovnávány dvojice podobných forem vzdělávání. Použité škále byly přiřazeny známky jako ve škole (ideální = 1, vůbec nevyhovuje = 5). Hodnocení bylo provedeno na základě srovnání průměrné známky a pomocí indexu. Index srovnává podíl pozitivního ku negativnímu postoji k dané formě vzdělávání; index nezahrnuje neutrální postoj. Např. index pro „přednášky“ je vypočten následovně: $(47+65)/(16+25)=2,73$. Lze tedy říci, že pozitivní postoj převažuje 2,73x nad postojem negativním. Výsledky shrnuje následující Tab. 10-9.

Tab. 10-9: Jaké formy vzdělávání vyhovují NNO

Forma	Pro nás ideální	Vyhovuje	Průměr	Nevyhovuje	Vůbec nevyhovuje	Průměrná známka	Index
Kurzy na míru	98	34	27	20	51	2,53	1,86
Kurzy hromadné	41	50	69	21	38	2,84	1,54
Interaktivní semináře	51	61	44	18	38	2,67	2,00
Přednášky	47	65	77	16	25	2,60	2,73
Distanční vzdělávání	21	32	55	30	67	3,44	0,55
E-learning	36	40	47	26	59	3,15	0,89

Zdroj: První regionální rozvojová a. s.

Předcházející tabulku lze graficky interpretovat takto:

Graf 10-1: Formy vzdělávání

10.3.2 Vzdělávací kurzy

Dotazník obsahoval celkem 36 vzdělávacích okruhů, ze kterých měli respondenti možnost vybrat až 10 možností, které jsou pro ně zajímavé. Celkově bylo získáno 1348 odpovědí. Následující Tab. 10-10 je seřazena podle počtu organizací, které projeví o dané školení zájem. Zeleně zvýrazněné kurzy jsou velmi zajímavé pro více, než 15 % respondentů.

Tab. 10-10 představuje zkrácenou verzi přehledu zájmu NNO o školení. Uvádí ta školení, o která projevilo zájem nejméně 10 % respondentů. Přehled zájmu o všechny druhy školení je uveden v příloze 10 tohoto svazku.

Největší zájem NNO projevují o kurzy účetnictví, partnerství a spolupráce NNO, firem, státní správy a samosprávy, fundraising a lobbying, řízení projektů a zpracování žádostí o dotace.

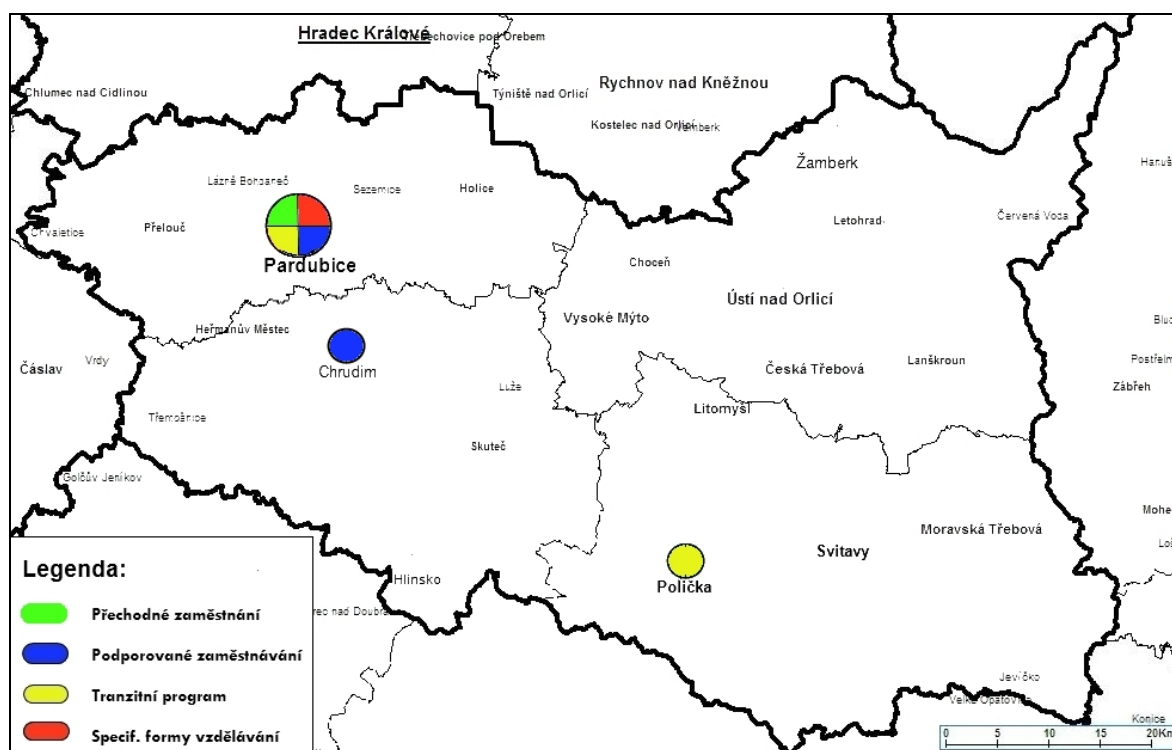
Tab. 10-10: Zájem NNO o školení

	Typ školení	Počet ANO	% NNO
14	Podvojný účetnictví pro NNO	95	29,60%
32	Práce s veřejností, lobby a metody lobování	78	24,30%
20	Partnerství a spolupráce se státní správou a samosprávou	76	23,68%
25	Studie proveditelnosti, analýza nákladů a přínosů	74	23,05%
2	Neziskové organizace a veřejná prospěšnost	64	19,94%
24	Řízení projektového cyklu a tvorba logického rámce	60	18,69%
12	Fundraising	55	17,13%
29	Firemní dárcovství	52	16,20%
4	Spolupráce a partnerství NNO a soukromých firem	47	14,64%
30	Public relations a spolupráce s médii	46	14,33%
27	Základy strukturální a regionální politiky EU	44	13,71%
28	Kontrolní funkce a audit projektů financovaných prostředky EU	43	13,40%
16	Řízení organizace a hodnocení	42	13,08%
1	Úvod do problematiky NNO	40	12,46%
3	Smluvní vztahy v neziskovém sektoru	40	12,46%
34	Technika vyjednávání	40	12,46%
11	Finanční řízení a marketing	37	11,53%
33	Psaní výročních zpráv	36	11,21%
10	Ekonomika v souvislostech	33	10,28%

Zdroj: První regionální rozvojová a.s.

10.4 Mapa sítě služeb NNO

V průběhu zpracování této kapitoly byly v Pardubickém kraji identifikovány základní typy služeb v oblasti vzdělávání a významné NNO, které tyto služby poskytují cílové skupině osob dlouhodobě nezaměstnaných nebo dlouhodobou nezaměstnaností ohrožených (viz Tab. 10-8). Grafické zobrazení rozložení služeb uvádí Obr. 10-1.

Obr. 10-1: Mapa sítě služeb NNO v oblasti vzdělávání v Pardubickém kraji

Z obrázku je patrné, že službami NNO v oblasti vzdělávání pro řešenou cílovou skupinu¹⁵ je nejlépe pokryto město Pardubice a jeho okolí. V dalších částech území kraje se nachází pouze možnost podporovaného zaměstnávání v Chrudimi a služby tranzitního programu v Poličce. Zbývající území kraje není vzdělávacími službami NNO pokryto.

10.4.1 Bílá místa v síti služeb

Nejvýznamnějším problémem v oblasti vzdělávacích aktivit NNO ve vztahu k trhu práce je v Pardubickém kraji nedostatečné pokrytí okresů Ústí nad Orlicí, Svitavy a Chrudim.

10.4.2 Vybrané charakteristiky NNO v oblasti vzdělávání a výzkumu a sociálních služeb

Z dotazníkového šetření, provedeného v souvislosti s touto studií, lze uvést charakteristické znaky NNO, které uvedly jako primární předmět činnosti zaměřené na vzdělávání a výzkum¹⁶. Počet těchto organizací byl 17 z celkového počtu 321 NNO, které vyplnily dotazník. S ohledem na zaměření této kapitoly je vhodné uvést na tomto místě také charakteristiku organizací, které uvedly jako primární předmět činnosti sociální služby (38 respondentů).

Přehled obou těchto oblastí podává následující tabulka (Tab. 10-11).

¹⁵ viz kap. 10.2.1

¹⁶ viz metody výzkumu (Svazek I)

Tab. 10-11: Vybrané charakteristiky NNO v oblasti vzdělávání a sociálních služeb v Pardubickém kraji

Oblasti zkoumání	Předmět činnost	Vzdělávání a výzkum	Sociální služby
Celkový počet respondentů		17	38
ZAMĚŘENÍ NA VĚKOVOU SKUPINU (%)			
Děti před/školního věku (1 - 14 let)		35,3	36,8
Dospívající mládež (15 - 18 let)		47,1	47,4
Dospělí v produktivním věku (19 - cca 60 let)		82,4	71,1
Senioři (cca nad 60 let)		29,4	57,9
ODHAD POČTU ÚČASTNÍKŮ/KLIENTŮ ZA MĚSÍC (%)			
		počet různých účastníků	počet různých klientů
1-10		5,9	2,6
11-20		11,8	7,9
21-40		23,5	18,4
41-60		0,0	10,5
61-100		29,4	10,5
101-200		5,9	18,4
201 <		5,9	13,2
Celkem		82,4	81,6
NNO, které počet nevedly		17,6	18,4
PŮSOBNOST ORGANIZACE (%)			
Místní		11,8	18,4
Oblastní		29,4	36,8
Krajská		17,6	34,2
Nadregionální		35,3	10,5
Mezinárodní		5,9	0,0

Zdroj: První regionální rozvojová a. s.

Vzdělávací činnost provádějí také organizace v oblasti sociálních služeb v těchto typech zařízení:

- centrum denních služeb (12x);
- denní stacionář (5x);
- týdenní stacionář (1x);
- domovy se zvláštním režimem (1x);
- chráněné bydlení (1x);
- azylový dům (4x);
- dům na půli cesty (2x);
- nízkoprahové denní centrum (3x);
- nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (9x);
- terapeutické komunity (3x);

- sociální poradny (15x);
- sociálně terapeutické dílny (4x);
- centra sociálně rehabilitačních služeb (5x).

Z hlediska cílové skupiny pracují tyto NNO:

- s lidmi s mentálním postižením (6x);
- s lidmi se zdravotním postižením (19x);
- s lidmi s kombinovaným postižením (12x).

10.5 Použité pojmy

Dlouhodobá nezaměstnanost - Dlouhodobou nezaměstnaností se v této kapitole rozumí, v souladu s výkladem tohoto termínu úřady práce, doba nezaměstnanosti delší než 12 měsíců.

Přechodné zaměstnání je určeno zejména lidem, kteří nemohou najít práci, jsou závislí na dávkách sociální péče, klientům dětských domovů a výchovných ústavů, kteří trpí nedostatkem základních sociálních dovedností a pracovních návyků. Přechodné zaměstnání spočívá především v následujících aktivitách:

- trénink pracovních návyků v dílně s manuálními pracemi;
- klienti se učí zodpovědnosti za vykonanou práci, komunikaci s nadřízeným a pracovním kolektivem, dodržování řádu na dílně apod.;
- trénink komunikačních dovedností v přímém kontaktu se zákazníkem v dílnách typu prodejna;
- individuální a skupinové práce s klienty;
- příprava na vstupní pohovor, sepsání životopisu, práce s inzercí apod.

Podporované zaměstnávání je založeno na aktivním vyhledávání zájemců z cílové skupiny, vyjednávání jejich zakázky, šetření jejich pracovních možností, schopností a preferencí. Představuje jednání s úřady práce, s OSSZ a zaměstnavateli na trhu práce v kraji o vytváření podporovaných míst a o přijetí konkrétního zájemce. Aktivity prováděné v rámci této služby lze rozdělit do několika základních skupin na poradenství a poskytování informací, osobní asistenci, asistenci na pracovišti a na přípravu na zaměstnání.

Tranzitní programy jsou kombinací sociální služby a vzdělávání vedoucího k uplatnění na trhu práce. Představují most mezi vzděláváním a trhem práce. Bývají určeny pro klienty (nejčastěji pro osoby se specifickým postižením), kteří mají potenciál uplatnit se na trhu práce, avšak zatím nemají odpovídající pracovní návyky a dovednosti. V rámci programů se klienti učí zvládat různé pracovní nástroje, učí se pracovním návykům, bezpečnosti na pracovišti apod. Rozvíjí tak své pracovní schopnosti a dovednosti.

Specifické formy vzdělávání jsou založeny na individualizovaných učebních plánech uživatelů služeb, výuka probíhá v malých skupinách, doba výuky je přizpůsobena schopnostem a dovednostem jednotlivých žáků. Vyučování je provázáno s dalšími službami - volnočasové

aktivity, rehabilitace, ergoterapie, fyzioterapie apod. Důležitými znaky pro vymezení tohoto druhu služeb NNO je to, že se zpravidla jedná o dlouhodobé vzdělávací programy a jsou založeny spíše na předávání teoretických poznatků, čímž se odlišují od tranzitních programů.

Mateřská dovolená - v souvislosti s porodem a péčí o narozené dítě náleží zaměstnankyni mateřská dovolená po dobu 28 týdnů. Porodí-li žena zároveň dvě nebo více dětí nebo jde-li o zaměstnankyni osamělou, náleží jí mateřská dovolená po dobu 37 týdnů. Na mateřskou dovolenou se zpravidla nastupuje od počátku šestého týdne, nejdříve však od počátku osmého týdne, před očekávaným dnem porodu, který určil lékař. Mateřská dovolená v souvislosti s porodem nesmí být nikdy kratší než 14 týdnů a nemůže v žádném případě skončit ani být přerušena před uplynutím šesti týdnů ode dne porodu. Žena na mateřské dovolené pobírá tzv. peněžitou pomoc v mateřství, což je dávka nemocenského pojištění.¹⁷

Rodičovská dovolená - k prohloubení péče o dítě je zaměstnavatel povinen nejen ženě po skončení mateřské dovolené, ale i otci, a to již od narození dítěte, poskytnout na jejich žádost rodičovskou dovolenou. Rodičovská dovolená se poskytuje v rozsahu, o jaký rodiče požádají, ne však déle než do doby, kdy dítě dosáhne věku tří let. Mateřskou a rodičovskou dovolenou jsou zaměstnankyně a zaměstnanec oprávněni čerpat současně.¹⁸

10.6 Použité zdroje

Tištěné materiály:

- Horák, P. Expertíza pro cílovou skupinu „Osoby společensky nepřízpůsobené“ Podkladový materiál pro proces komunitního plánování sociálních služeb ve městě Brně. Brno: 2006

Zdroje z internetu:

- o.s. Klub hurá kamarád, Pardubice (<http://www.khk.cz>)
- Péče o duševní zdraví - region Pardubice o.s. (<http://www.pdz.cz>)
- Zdroj: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/37745/>

¹⁷ Zdroj: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/37745/>

¹⁸ viz ¹⁷

Příloha 10 – Zájem NNO o školení

Zdroj: První regionální rozvojová a. s.

Tabulka ke kapitole 10 - Vzdělávání. Tabulka je seřazena podle počtu organizací, které projevíly o dané školení zájem. Zeleně zvýrazněné kurzy jsou velmi zajímavé pro více, než 15 % respondentů.

	Typ školení	Počet ANO	% NNO
14	Podvojný účetnictví pro NNO	95	29,60%
32	Práce s veřejností, lobby a metody lobování	78	24,30%
20	Partnerství a spolupráce se státní správou a samosprávou	76	23,68%
25	Studie proveditelnosti, analýza nákladů a přínosů	74	23,05%
2	Neziskové organizace a veřejná prospěšnost	64	19,94%
24	Řízení projektového cyklu a tvorba logického rámce	60	18,69%
12	Fundraising	55	17,13%
29	Firemní dárcovství	52	16,20%
4	Spolupráce a partnerství NNO a soukromých firem	47	14,64%
30	Public relations a spolupráce s médii	46	14,33%
27	Základy strukturální a regionální politiky EU	44	13,71%
28	Kontrolní funkce a audit projektů financovaných prostředky EU	43	13,40%
16	Řízení organizace a hodnocení	42	13,08%
1	Úvod do problematiky NNO	40	12,46%
3	Smluvní vztahy v neziskovém sektoru	40	12,46%
34	Technika vyjednávání	40	12,46%
11	Finanční řízení a marketing	37	11,53%
33	Psaní výročních zpráv	36	11,21%
10	Ekonomika v souvislostech	33	10,28%
6	Občanské právo	30	9,35%
7	Pracovní právo v praxi	30	9,35%
13	Vlastní činnost NNO jako fundraisingový zdroj	30	9,35%
18	Strategické plánování	30	9,35%
22	Dobrovolnictví v NNO	27	8,41%
26	Veřejné zakázky a veřejná podpora	26	8,10%
19	Personální řízení	25	7,79%
31	Společenské chování v profesním styku	25	7,79%
5	Jakost služeb, Standardy kvality	24	7,48%
15	Veřejné sbírky z pohledu zákona a marketingu	24	7,48%
17	Metoda Balanced scorecard - strateg. řízení	17	5,30%

9	Supervize	14	4,36%
23	Evropská dobrovolná služba	12	3,74%
35	Sociální kapitál	11	3,43%
36	Facilitace	9	2,80%
21	Fungování správních rad	7	2,18%
8	Satelitní účet NNO	5	1,56%
	Celkem "ANO"	1348	
	Báze respondentů	321	